

Zdroj: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zahranicni-studium-erasmus-1953-archiv-studenti-vysoke-skoly-rekove-etioapie-usa_1909260600_jab

Za socialismu Etiopané, v devadesátkách Řekové, dnes Američané a Slováci. Kdo k nám jezdil studovat od roku 1953?

[Jan Boček](#), [Petr Kočí](#) a [Pavla Lioliasová](#) | 26. září 2019

Čtěte dále

Loni na českých vysokých školách studovalo 60 846 zahraničních studentů. Číslo překonala historické maximum – počty ostatně kontinuálně stoupají už 30 let. Proč studentů přibývá, odkud jsou a co přijíždějí studovat?

Desítky tisíc zahraničních studentů na českých školách jsou poměrně nedávný trend – v takových počtech přijíždějí teprve od konce devadesátých let, kdy se Česko připojilo k mezinárodnímu programu Erasmus.

Zaměstnanci Domu zahraniční spolupráce (DZS), který se o zahraniční programy stará, teď ale v archivu objevili dokumenty o zahraničních studentech hluboko v minulosti. První záznam je z roku 1953. Do Československa podle něj přijelo 444 studentů z politicky spřátelených zemí.

„Je velmi pravděpodobné, že zahraniční studenti tu byli již dříve,“ komentuje čísla Jakub Tesař, vedoucí odboru vysokoškolského vzdělávání DZS. „Existuje třeba informace, že první výměna českých a amerických studentů v Československu proběhla už v roce 1922. Teprve v roce 1953 se ale jejich návštěvy začaly statisticky sledovat.“

počet studentů
Zahranicni studenti v Československu/Česku v letech 1953 až 1992 pouze české země
Od 2000 Rychle se rozvíjejí krátkodobé studijní pobyty ze zemí jako Francie a Španělsko.
Dominují jim ale Američané.
1989 až 1999 V „hluchém“ desetiletí kopírují studijní trendy migrací, převažují země se silnou diasporou: Řekové, Ukrajinci a Rusové.
1953 až 1989 Přijížděli hlavně studenti ze spřátelených komunistických zemí: typicky z NDR, Vietnamu nebo Sýrie.
2014: Začíná Erasmus+
2014: Začíná Erasmus+
2007: Začíná program Erasmus
2007: Začíná program Erasmus
1999: Vytvoření kreditového systému umožňující celosvětové rozšíření studijních pobytů
1999: Vytvoření kreditového systému umožňující celosvětové rozšíření studijních pobytů
1998: ČR se přidává k programu Erasmus, začíná boom studijních pobytů
1998: ČR se přidává k programu Erasmus, začíná boom studijních pobytů
1989: Sametová revoluce ukončující podporu politických stipendií
1989: Sametová revoluce ukončující podporu politických stipendií
1953: První záznam o zahraničních studentech: přijelo 444 hostů
1953: První záznam o zahraničních studentech: přijelo 444

hostů1953/541955/561957/581959/601961/621963/641965/661967/681969/701971/721973
/741975/761977/781979/801981/821983/841985/861987/881989/901991/921993/941995/9
61997/981999/002001/022003/042005/062007/082009/102011/122013/142015/162017/180
10k20k30k40k50k60k70kZdroj: Dům zahraniční spolupráce

Časová řada spojuje dva typy studentů: jednak diplomové studenty, kteří studují na vysokých školách dlouhodobě s cílem získat titul, a vedle nich krátkodobé studijní pobyty, typicky jednosemestrální „erasmáky“. Jde o velmi odlišné skupiny, jak cíli, tak svými charakteristikami, a proto budeme v dalších grafech ukazovat každou zvlášť.

Téměř celé historii studijních výměn dominují diplomoví studenti, kteří do Česka přijeli vystudovat.

Dům zahraniční spolupráce

DZS je příspěvkovou organizací MŠMT, která řídí mezinárodní aktivity v oblasti vzdělávání. Největší z nich je Erasmus+, přes který na krátkodobé zahraniční pobyty vyrážejí zejména vysokoškoláci, ale také studenti středních škol, učitelé nebo učňové.

Seznam programů a aktivit DZS shrnuje publikace Mezinárodní vzdělávání v obrazech a číslech.

„Zahraňní studenti v diplomových programech studují buď programy v angličtině, typicky medicínu, nebo běžné české programy. Na ty nastupují Slováci a často také Rusové nebo Ukrajinci – tedy studenti ze zemí se slovanskými jazyky, kteří se snadno naučí česky,“ vysvětluje Tesař.

„Diplomoví studenti jsou z pohledu školy studenti domácí,“ pokračuje. „U programů vyučovaných v češtině studenti neplatí žádné školné, protože mají stejné podmínky jako Češi. I proto na všechny studenty v programech v češtině pobírá veřejná škola příspěvek od státu bez ohledu na občanství. Pro školy jsou pak tito studenti zajímaví zvlášť v době, kdy jim kvůli demografickému vývoji klesá počet domácích studentů.“

Podle Tesaře jsou velké rozdíly mezi školami, a zejména mezi fakultami. „Pokud jste studoval některou filozofickou fakultu, moc cizinců mimo ‚erasmáky‘ jste nejspíš neviděl. Zatímco třeba na Vysoké škole ekonomické nebo ekonomických a lékařských fakultách člověk potkává výrazně častěji právě diplomové studenty, ať už rusky, nebo anglicky mluvící.“

Od konce 90. let se rychle zvětšuje druhá skupina: studenti na jedno- nebo dvousemestrálních pobytech, kteří se později vrací dostudovat na domovskou školu – nejčastěji právě přes program Erasmus. Od roku 2006 statistici začali v datech obě skupiny rozlišovat, nicméně stovky studentů na krátkodobé pobyty přijížděly nejméně od roku 1998, kdy Česko k Erasmu přistoupilo.

počet studentůZahraňní studenti v ČRStudijní pobytyDiplomová
studia2006/072007/082008/092009/102010/112011/122012/132013/142014/152015/16201
6/172017/182018/19010k20k30k40k50kZdroj: Dům zahraniční spolupráce

Jen asi čtvrtinu loňských zahraničních studentů v Česku – 16 z 61 tisíc – tvořily krátkodobé pobyty. Kromě pozdějšího startu Erasmu je to i tím, že diplomoví studenti zůstávají v zemi déle a do statistik se promítnou v několika následujících letech.

Oba typy studií každopádně rychle rostou. Diplomových studentů mezi roky 2006 a 2018 přibýlo 88 procent, počty krátkodobých pobytových studií se zvedly dokonce 3,5 krát.

„Dramatický nárůst studijních pobytů umožňuje růst rozpočtu Erasmu+ a aktivní přístup státu, který se rozhodl Erasmus dofinancovat 200 až 300 miliony korun ročně,“ vysvětluje Michal Uhl, náměstek ředitelky DZS. „Rozpočet Erasmu se každoročně navyšuje, v současném programovém období je na roky 2014 až 2020 naplánováno pro celou unii 14,5 miliardy eur.“

„Výhled do budoucna navíc slibuje další navýšení,“ dodává Uhl. „Evropská komise navrhuje pro roky 2021 až 2027 zdvojnásobení rozpočtu na 30 miliard. Evropský parlament je ještě ambicióznější, požaduje 45 miliard eur. Nastupující předsedkyně komise Ursula von der Leyenová, která bude mít na projednání zásadní vliv, se přihlásila k parlamentní variantě, takže i ona chce trojnásobné navýšení rozpočtu.“

Rozpočet Erasmu rok po roce ukazuje publikace DZS [Mezinárodní vzdělávání v obrazech a číslech](#).

Etiopané za socialismu, Řekové v devadesátkách

Z dat o původu zahraničních studentů vystupují tři období: před sametovou revolucí, „období chaosu“ v 90. letech a doba po připojení k Erasmu, charakteristická zapojováním do evropských i celosvětových programů.

1989 Etiopie Polsko Vietnam Sýrie Angola Bulharsko NDR Jemen Jugoslávie Mongolsko Afghánistán Libanon 050100150200250

2000 Řecko UK Ukrajina Rusko Polsko Vietnam Bulharsko Kypr Německo USA Bahrajn Jemen 0100200300400500

2018 studijní pobyty Spojené státy Francie Španělsko Turecko Německo Itálie Portugalsko Slovensko Polsko Rusko Řecko UK 01k2k3k

2018 diplomová studia Slovensko Rusko Ukrajina Kazachstán Německo Indie Bělorusko Vietnam Čína UK Itálie Polsko 05k10k15k20k25k

Pro první období jsou typické studentské výměny se spřátelenými socialistickými zeměmi: ať už sousedy, jako bylo Polsko a NDR, nebo ideologicky spřízněnými rozvojovými zeměmi v Africe a Asii, typicky Vietnamem nebo Etiopií. Data za toto období jsou k dispozici pouze v archivu, takže máme jen tři snímky na časové ose – z let 1980, 1985 a 1989. Všechny ukazují velmi podobnou strukturu zahraničních studentů.

Možná překvapivě mezi nimi nefigurují studenti ze Sovětského svazu. Ve zmíněných letech jich na českých školách studovalo zanedbatelné množství.

„Nízká čísla mohou být způsobena tím, že Sověti prostě nemohli cestovat,“ popisuje Jakub Tesař z DZS. „Nemohli se svobodně pohybovat ani po SSSR, měli dokonce vnitřní pasy. V zemích bývalého Sovětského bloku to bylo liberálnější, Češi jezdili do Maďarska, Bulharska, ale i Jugoslávie. Východní Němci to měli omezenější a Sověti prostě nesměli nikam.“

Po roce 1989 a rozpadu východního bloku se vysoké školy ocitly ve vakuu – systém výměnných pobytů se spřátelenými zeměmi se rozpadl a propojení se západní Evropou teprve mělo vzniknout. Na českých školách se proto objevuje pestrá směs studentů, která se rok od roku podstatně mění.

„Studia v zahraničí často kopírují celkové migrační trendy, studenti jezdí studovat tam, kde jsou diaspory, takže to může být vysvětlení pro Vietnam, Ukrajinu, ale třeba i Řecko,“ říká Tesař. „Dále působí, stejně jako u jiných typů migrace, takzvané *push* a *pull* faktory. Mezi pull faktory patří kvalita a náklady studia, prestiž, možnost pracovního uplatnění, možnost dlouhodobé migrace, a také zmiňované diaspory. Ty všechny lákají studenty do konkrétní země.“

„Push faktory je naopak ze země vytlačují. To může být důvod pro boom studentů z Bulharska a Ukrajiny, kde probíhal exodus mladých lidí, kteří doma neviděli žádnou budoucnost. Často působí také *snowball effect*: pokud některý ze zahraničních studentů objeví, že je v určité zemi kvalitní vzdělání za dobrou cenu či jiné pozitivní faktory, obvykle tuto informaci rozšíří a vznikne lavina.“

Push faktory jsou podle Tesaře také za zájmem Britů, kteří se jinak kvůli atypickému nastavení svého vzdělávacího systému zahraničních pobytů příliš neúčastní. Také oni, stejně jako studenti z řady dalších západních zemí, v 90. letech přijížděli studovat hlavně lékařské obory. Mezi hlavními příčinami podle něj mohly být vysoká cena medicínského vzdělání a nedostatek míst na britských školách, plnohodnotné uznávání medicínských diplomů z Česka v Británii, případně poměr kvality a ceny českého lékařského vzdělání.

Slováci se Česku vyplatí

Dnes přijíždí zdaleka nejvíc zahraničních studentů ze Slovenska. Mezi diplomovými studenty jich je téměř polovina, 21 z 45 tisíc. Slováci v českých programech přitom nejsou odjakživa, jak by se mohlo zdát. Ještě v roce 2000 jich bylo na českých školách pouze 3,7 tisíce. Během několika let se ale jejich řady několikanásobně rozrostly, v roce 2008 už jich na českých vysokých školách studovalo téměř 20 tisíc a od té doby se číslo prakticky nezměnilo.

počet studentůDiplomová studia: odkud studenti přijíždějí?top 10 zemí podle dat 201820082018SlovenskoRuskoUkrajinaKazachstánNěmeckoIndieBěloruskoVietnamČínaS pojené království02,5k5k7,5k10k12,5k15k17,5k20k22...Zdroj: Dům zahraniční spolupráce Podle Michala Uhla z DZS přitom nejde o chybu ani změnu metodiky. „Čísla za slovenské studenty jsou v pořádku, nárůst je dán zlepšením kvality českých škol a navýšením studijních kapacit,“ tvrdí.

Vysoký podíl slovenských studentů mají hlavně brněnské školy; na Masarykově univerzitě v roce 2016 Slováci tvořili 17 procent všech studentů, na Fakultě informatiky jich bylo dokonce 49 procent, více než Čechů.

Bývalý rektor Masarykovy univerzity si slovenské studenty pochvaluje.

„Jsou to lepší studenti, z hlediska kvality studia jsou pro univerzitu přínosem,“ řekl Bek již dříve serveru iROZHLAS.cz. „Platí, že migrují ti lepší studenti. Ať už ze Slovenska k nám, nebo od nás do Anglie. Slováci mají silnou motivaci jít studovat k nám, na Slovensku je s českými kamennými univerzitami srovnatelně kvalitní jenom Univerzita Komenského.“

Že se vstřícnost vůči slovenským studentům Česku vyplatí také ekonomicky, ukazují studie Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity nebo projekt Kreda ministerstva školství. Podle první z nich Slováci během svého studia přinesou české ekonomice na daních 650 milionů, druhá mluví o miliardě korun ročně. Ani jedna ze studií navíc neřeší přínos studentů, kteří v Česku zůstanou po získání diplomu.

Kolik platí zahraniční studenti?

Studijní program	Roční poplatek
Všeobecné lékařství, 1. LF UK	360000 Kč
Tělesná výchova a sport, FTVS UK	160000 Kč
Veřejné finance a ekonomika, ESF MU	3500 eur (90000 Kč)
Anglický jazyk a literatura, FF MU	2500 eur (65000 Kč)
Mezinárodní vztahy a evropská politika, FSS MU	3000 eur (77000 Kč)
Kybernetika a robotika, FEL ČVUT	132000 Kč
Kvantitativní metody v ekonomice, FIS VŠE	3800 eur (98000 Kč)
Podniková ekonomika a management, FPH VŠE (v Moskvě)	125000 RUB (46000 Kč)

Další silnou skupinou jsou v současnosti diplomoví studenti ze zemí bývalého Sovětského svazu. Nejčastěji přijíždějí z Ruska, Ukrajiny, Kazachstánu a Běloruska, dohromady jich je přes 11 tisíc.

Nově se o Česko zajímají také studenti z Indie a Číny. Z obou zemí dnes přijíždí téměř desetkrát víc studentů než v roce 2008.

„Zrovna Indie a Čína jsou největší dodavatelé studentů po celém světě,“ upozorňuje Jakub Tesař z DZS. „České školy už se naučily s touto skupinou pracovat. Během posledních let

se velice profesionalizovaly: umí studentům vytvořit studijní programy, umí je nalákat, umí se o ně postarat.“

„Studenti si uvědomují, že ne všichni mají finance na studium ve Velké Británii, což je samozřejmě jejich cíl, a udělají si analýzu poměru kvality a ceny,“ doplňuje David Sedmera, proděkan 1. LF UK. „Česká republika jim z toho vychází jako jedna z nejatraktivnějších destinací.“

Jeho škola přijme do mezinárodních programů každoročně zhruba 150 studentů, přihlášek ale dostane desetkrát tolik. Za studium všeobecného lékařství zaplatí zahraniční studenti každoročně 360 tisíc korun.

„Peníze od samoplátců jdou na zkvalitnění výuky, takže by se dalo říct, že tím dotujeme české studenty,“ pokračuje Sedmera. „Částka, kterou dostaneme od univerzity, potažmo od ministerstva, nepokrývá v plné výši naše náklady. Platí se z toho víceméně provoz, to znamená mimo jiné těla, ale také mzdy pedagogů.“

„České vysoké školy se této oblasti čím dál více systematicky věnují,“ upozorňuje také Soňa Lippmann z DZS. „Neustále přibývá nových studijních programů v angličtině, nyní jich školy nabízejí asi tisícovku. Kromě toho nabízejí joint/double degree programy (*programy vyučované společně na více univerzitách, pozn. red.*), zvyšují jazykové dovednosti zaměstnanců nebo třeba pořádají přijímací zkoušky v zahraničí. Lépe také zvládají propagaci, účastní se zahraničních veletrhů, využívají k propagaci sociální média i studentské ambasadory.“

„Proto také DZS od roku 2004 provozuje národní iniciativu Study in the Czech Republic, která propaguje české vysoké školy v zahraničí a podporuje je v internacionalizačních aktivitách,“ dodává Lippmann.

Pro Američany je Česko 13. nejoblíbenější země

U krátkodobých studijních pobytů je situace jiná – většina studentů přijíždí přes program Erasmus, proto jsou mezi nimi nejčastěji Francouzi, Španělé nebo Němci.

počet studentů Studijní pobyty: odkud studenti přijíždějí? top 10 zemí podle dat

201820082018Spojené

státy Francie Španělsko Turecko Německo Itálie Portugalsko Slovensko Polsko Rusko 050010001

500200025003000 Zdroj: Dům zahraniční spolupráce

Nejvíce studentů ale přijíždí ze Spojených států. Před deseti lety jich byla téměř čtvrtina ze všech pobytových studií, dnes je to méně, 16 procent. S 2,6 tisíci studenty v minulém roce ovšem mezi pobytovými studenty i tak dominovali.

„Česká republika je v USA velmi oblíbenou destinací pro programy *study abroad*,“ říká Tesař. „Američané jezdí velmi často i přes své vlastní agentury. Pokud jedou na českou vysokou školu, tak díky meziuniverzitním nebo mezifakultním dohodám. Podle dat za rok 2016/17 jsme pro ně byli globálně třináctá nejnavštěvovanější země, v Evropě dokonce sedmá. Je tomu tak z několika důvodů – roli hraje opět dobrá kvalita v poměru k nákladům, také umístění ve středu Evropy, a proto dobrá možnost cestovat a poznávat Evropu.“

„Američané sem ve větších počtech jezdí už delší dobu, proto je zde specificky pro ně vytvořena dobrá infrastruktura – sídlí tu agentury, jsou vyškolení vyučující, školy se o ně umí postarat. V důsledku toho opět funguje efekt sněhové koule a dobré jméno Česka se mezi zahraničími studenty šíří,“ vysvětluje Tesař.

Jan Boček, Petr Kočí a Pavla Lioliasová